

LEERLINGEN OVER AI

April 2026

**Deze rapportage is onderdeel van
Bouwsteen 2: Curriculum & AI-
geletterdheid leerlingen**

**In opdracht van CVO
Rotterdam.
Door: Elise Hoek**

Inhoud

Over CVO	3
Inleiding	4
Aanleiding.....	5
Onderzoeksmethode en aanpak	6
Resultaten gesprekken (mindmap en crazy 8)	9
Resultaten enquête	13
Uitkomsten per niveau	17
Uitkomsten per leerjaar	21
Verschillen per niveau en leerjaar	24
Belangrijkste uitkomsten geclusterd.....	26
Aanbevelingen	29
Conclusie	31

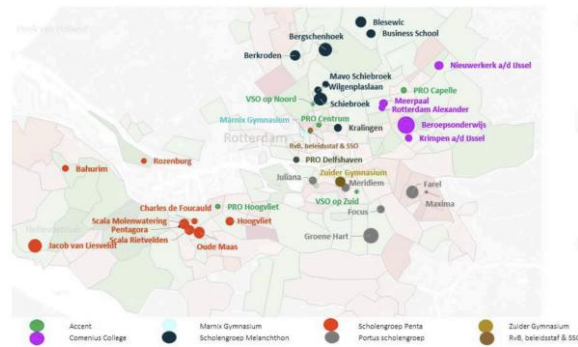
Over CVO

Vereniging CVO Rotterdam e.o. is een netwerk van scholen dat werkt vanuit een gedeelde visie op onderwijs. CVO verbindt scholen en schoolgroepen met elkaar, zodat leerlingen en medewerkers kunnen groeien door samenwerking. Het netwerk bestaat uit zowel vmbo, havo als vwo scholen in de regio Rotterdam en omgeving.

CVO Rotterdam bestaat uit 7 scholengroepen met 37 locaties in totaal.

Figuur 1 Overzicht scholengroepen CVO

Figuur 2 Locaties CVO scholengroepen

CVO staat voor verbinding, samenwerking en goed onderwijs voor alle leerlingen. Dat betekent dat de organisatie altijd kijkt naar wat leerlingen nodig hebben, nu en in de toekomst. Nieuwe ontwikkelingen in de maatschappij, zoals kunstmatige intelligentie, maken het nodig om te begrijpen hoe leerlingen daarmee omgaan en wat ze ervan vinden.

Deze rapportage is opgesteld in het kader van een onderzoek naar hoe leerlingen van CVO-scholen AI gebruiken, wat ze ervan vinden en wat ze nog zouden willen leren. Het onderzoek is uitgevoerd als onderdeel van een afstudeeronderzoek en richt zich op het in kaart brengen van de ervaringen en wensen van leerlingen rondom AI op school.

Inleiding

Kunstmatige intelligentie is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven van jongeren. Ze gebruiken het voor van alles: van een snel antwoord op een vraag tot het maken van creatieve opdrachten. Toch weten we als school vaak weinig over hoe leerlingen precies met AI omgaan, wat ze er goed aan vinden en waar ze tegenaan lopen.

Dit onderzoek geeft een beeld van hoe het er nu voor staat bij leerlingen van CVO-scholen. Wat weten ze, wat doen ze en wat vinden ze eigenlijk van AI op school? Door dat goed in kaart te brengen, kan er beter worden aangesloten bij wat leerlingen nodig hebben.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn bedoeld als van de uitwerking van bouwsteen 2: Curriculum & AI-geletterdheid leerlingen van het AI ***kompas***. De uitwerking van deze bouwsteen gaat niet alleen om regels en over wat wel en niet mag, maar voornamelijk over hoe je leerlingen kunt helpen om AI slim en eerlijk te gebruiken.

In deze rapportage worden de resultaten van de gesprekken met leerlingen, de mindmap, de crazy 8 en de enquête beschreven. Er wordt gekeken naar wat leerlingen al weten, hoe ze AI gebruiken en wat ze nog willen leren.

Aanleiding

AI wordt steeds groter en vaker gebruikt. Tools als Chatgpt, Copilot en Gemini zijn gratis en laagdrempelig en leerlingen komen er vanzelf mee in aanraking via een Google-zoekopdracht, via Snapchat's MyAI of gewoon omdat ze nieuwsgierig zijn. Ze zetten het in voor schooltaken, creatieve opdrachten en leerondersteuning, ook zonder dat school dat aanmoedigt of begeleidt. Tegelijkertijd weten docenten en schoolbesturen niet altijd hoe ze hiermee om moeten gaan.

Dat voelt voor veel scholen als een achterstand. Schoolbesturen vragen CVO actief om beleid rondom AI: over dataveiligheid en infrastructuur, maar ook over de gebruikers: docenten én leerlingen. Docenten worden zich steeds bewuster van AI en zetten het vaker in bij lessen of als ondersteuning in andere taken. Maar hoe zit het met leerlingen? Wat doen ze precies met AI, wat weten ze over AI en wat hebben ze nodig om AI bewuster te gebruiken? Binnen CVO groeide het gevoel dat het tijd was om dat te onderzoeken niet vanuit angst of wantrouwen, maar vanuit de wens om als school een zinvolle rol te spelen en aan te sluiten op de huidige technologische innovaties.

Landelijk neemt de aandacht voor digitale geletterdheid toe en worden scholen gestimuleerd om beleid te maken rond verantwoord AI-gebruik. Maar beleid dat niet aansluit bij de werkelijkheid van leerlingen werkt niet. Initiatieven binnen CVO zijn nu verspreid, per school verschillend en vaak sterk afhankelijk van de individuele docent. Ondertussen groeien de risico's: leerlingen gebruiken AI zonder kritische reflectie, ethische kennis ontbreekt en grenzen rondom eerlijkheid bij toetsen en opdrachten zijn onduidelijk.

De aanleiding voor dit onderzoek is daarom tweeledig: enerzijds de wil om leerlingen beter te begrijpen, anderzijds de behoefte om als CVO een gefundeerd en eerlijk AI-beleid te kunnen voeren. Dit onderzoek is uitgevoerd vanuit de 7e koerslijn van CVO AI Geletterd en stelt de leerling nadrukkelijk centraal: niet de technologie, maar de mens die ermee werkt.

Organisatie	Vereniging CVO Rotterdam e.o.
Onderzoekperiode	Februari tot juni 2026
Centrale vraag	Hoe gaan CVO-leerlingen om met AI en welke ondersteuning hebben zij nodig?
Koerslijn	7e koerslijn: AI Geletterd
Doelgroep	Leerlingen 1 kader t/m 6 vwo op alle CVO-scholen

Onderzoeksmethode en aanpak

Om een goed inzicht te krijgen in wat leerlingen nodig hebben, is een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden ingezet. Door methoden te combineren ontstaat een breder en betrouwbaarder beeld dan bij het gebruik van één methode alleen. De drie methoden die zijn gebruikt zijn: enquêtes, groepsgesprekken en creatieve brainstormsessies.

Gesprekken met leerlingen

In de eerste fase van het onderzoek zijn gesprekken gevoerd met kleine groepjes leerlingen van verschillende leerjaren en niveaus. De gesprekken hadden een semigestructureerd karakter: er waren vaste thema's (AI-gebruik, begeleiding, wensen, zorgen), maar er was ruimte voor eigen inbreng van leerlingen. Daardoor konden leerlingen in hun eigen woorden vertellen wat ze weten van AI, hoe ze het gebruiken en wat ze ervan vinden en werd er doorgevraagd op wat leerlingen zelf inbrachten.

De gesprekken leverden veel op. Leerlingen bleken meer te weten dan verwacht, maar hadden ook beperkingen ervaren door het verkeerde gebruik. Ze spraken vrijuit over hun gebruik, hun twijfels en hun wensen. Die eerlijkheid en openheid maakte het mogelijk om een eerlijk en realistisch beeld te schetsen. In totaal zijn gesprekken gevoerd met de volgende groepen:

- Groep 8 (basisonderwijs -> interessant voor overgang vo)
- 1 mavo, 2 mavo, 4 mavo
- 1 havo
- 3 vwo, 5 vwo

Na een aantal gesprekken kwamen de inzichten overeen, wat een thematische verzadiging betekent.

Mindmap

Tijdens de gesprekken is gebruik gemaakt van een mindmap als visueel hulpmiddel. Leerlingen brachten samen in kaart wat zij weten van AI, hoe zij het gebruiken en wat zij er mee kunnen doen. De mindmap hielp om gedachten te ordenen en om verbanden te zien die in een gewoon gesprek misschien niet naar voren zouden komen.

De mindmap lag in het midden van de tafel en leerlingen konden er vrij op schrijven en tekenen. Dat zorgde voor een laagdrempelige sfeer en maakte het makkelijker om ideeën te delen die je misschien niet zomaar hardop zou zeggen. De mindmap werd steeds gevulder naarmate meer leerlingen er aan bijdroegen. De antwoorden op de mindmap werden tegelijk met het invullen besproken wat zorgde voor goede discussies tussen de leerlingen en van meer aanvullingen in de mindmap.

Crazy 8

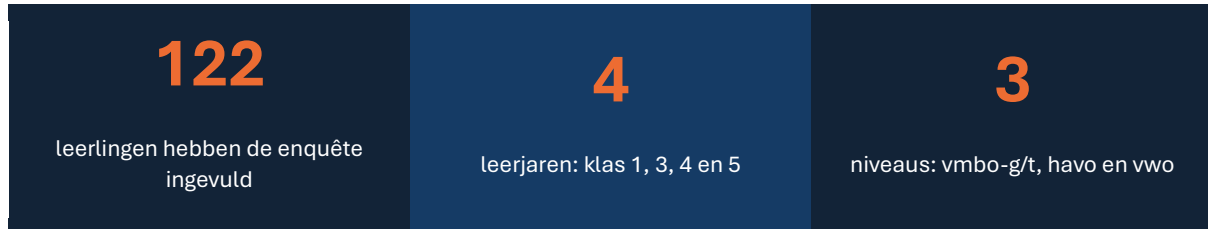
Naast de mindmap is ook de methode Crazy 8 ingezet. Dit is een creatieve werkvorm waarbij leerlingen in 8 minuten tijd acht ideeën op papier zetten rondom een thema. In dit geval: hoe zou AI er op jouw school uit mogen zien? Wat zou jij willen weten over AI?

De crazy 8 zorgde voor een grote variatie aan ideeën. Sommige waren heel praktisch, andere meer creatief of 'vergezocht'. Juist die mix is waardevol: het laat zien hoe breed leerlingen denken over AI en welke wensen er leven die nu nog niet worden ingevuld. Crazy 8 is eigenlijk een hele goede manier om veel wellicht 'vergezochte' ideeën te verzamelen maar door de tijdsdruk wordt komen vaak de meest creatieve tekeningen tevoorschijn.

Enquête

Ook is er een digitale enquête uitgezet onder leerlingen van verschillende CVO-scholen. De enquête is ingevuld door 122 leerlingen uit de leerjaren 1, 3, 4 en 5, van de niveaus vmbo-g/t, havo en vwo. De vragen sloten aan op de thema's die in de gesprekken naar voren kwamen.

De enquête bevatte zowel gesloten vragen (met vaste antwoordmogelijkheden) als open vragen (waarbij leerlingen in hun eigen woorden konden antwoorden). Daardoor kon er zowel kwantitatief worden gemeten als een rijker beeld worden verkregen van hoe leerlingen denken.

Niveau	Aantal leerlingen	Percentage
Vmbo-g/t	59	48%
VWO	38	31%
Havo	25	21%

Leerjaar	Aantal leerlingen	Percentage
Klas 1	57	47%
Klas 3	27	22%
Klas 4	29	24%
Klas 5	9	7%

Maar ook in 2025 is een enquête uitgevoerd onder de leerlingen.

<p>Enquête 2025</p> <p>Respondenten: 49 leerlingen</p> <p>Niveau: voornamelijk brugklas (1e klas)</p> <p>School: Portus Juliana</p> <p>Focus: AI-gebruik, begeleiding, motivatie</p>	<p>Enquête 2026</p> <p>Respondenten: 122 leerlingen</p> <p>Niveaus: mavo, havo, vwo</p> <p>Meerdere CVO-locaties</p> <p>Focus: AI-gebruik, begeleiding, motivatie</p>
---	--

Vergelijking uitkomsten 2025 en 2026

De uitkomsten van de enquête 2025 (Portus Juliana, n=49) en de enquête 2026 (meerdere CVO-locaties, n=122) komen sterk overeen. Dit vergroot de betrouwbaarheid van de bevindingen: de patronen die zichtbaar zijn, zijn niet schoolspecifiek maar lijken breed te gelden voor CVO-leerlingen. De tabel hieronder toont de belangrijkste uitkomsten naast elkaar.

Indicator	Enquête 2025 (n=49)	Enquête 2026 (n=122)
AI gebruikt voor school	86% (ja, af en toe of regelmatig)	87% (ja, soms of vaak)
Geen of nauwelijks uitleg gehad op school	75% (nee + weet ik niet meer)	75% (nee + weet ik niet meer)
Wil AI vaker gebruiken (ja of misschien)	65% (ja graag + misschien)	66% (ja heel graag + misschien)
Weet wat wel en niet mag met AI op school	63% (ja, dat is duidelijk)	55% (ja, dat is duidelijk)
Meestgebruikte AI-tool	ChatGPT (dominant)	ChatGPT (dominant, 82%)
Voornaamste gebruik	Huiswerk & opdrachten	Huiswerk & opdrachten
Voorkeur manier van leren over AI	Via lessen of projecten op school	Op eigen tempo via app of website

De consistentie tussen beide metingen uitgevoerd op verschillende scholen, in verschillende leerjaren en met een meer dan twee keer zo grote steekproef versterkt de conclusies van dit rapport aanzienlijk. Wat leerlingen aangeven over AI-gebruik en begeleiding is geen toeval of schoolspecifiek patroon, maar een breed herkenbaar beeld binnen CVO.

Resultaten gesprekken (mindmap en crazy 8)

De gesprekken met leerlingen waren de eerste stap in dit onderzoek. Ze gaven een open en eerlijk beeld van hoe leerlingen tegenover AI staan. Hieronder staan de belangrijkste uitkomsten beschreven, inclusief wat de mindmap en de crazy 8 opleverden.

Mindmap: wat weten leerlingen van AI?

Tijdens de gesprekken vulden leerlingen samen een mindmap in rondom het thema AI. Wat weet je ervan, wat heb je ermee gedaan, wat vind je er interessant aan? De mindmap liet een breed beeld zien. Hieronder de belangrijkste clusters die naar voren kwamen.

Bekende tools

Chatgpt werd door vrijwel iedereen als eerste genoemd. Daarna volgden Copilot, Gemini en soms Siri of Alexa. De meeste leerlingen kennen AI dus al via concrete tools die ze zelf gebruiken.

Hoe het werkt

Leerlingen weten dat AI "leert van data" en dat het "antwoorden genereert op basis van wat het heeft geleerd". De diepere technische kant kennen de meesten niet, maar ze begrijpen het principe op hoofdlijnen.

Gebruik thuis versus op school

Er is een duidelijk verschil tussen gebruik thuis (veel en vrijelijk) en op school (voorzichtiger, soms verboden). Leerlingen geven aan dat ze thuis veel meer doen met AI dan ze op school zeggen.

Creatief gebruik

Plaatjes maken, verhalen schrijven, muziek genereren: leerlingen zijn enthousiast over de creatieve mogelijkheden van AI. Dit werd door leerlingen van alle niveaus genoemd.

Twijfels en vragen

Leerlingen vroegen zichzelf af: klopt wat AI zegt wel? Is het veilig om te gebruiken? Wat mogen we eigenlijk? Die vragen werden spontaan ingebracht, zonder dat ze werden gestuurd.

Crazy 8: ideeën van leerlingen

Bij de crazy 8 schreven leerlingen in korte tijd acht ideeën op over hoe AI een plek kan krijgen op school. Er kwamen veel verschillende ideeën voorbij, van heel praktisch tot erg creatief. De meest terugkerende thema's zijn hieronder samengevat.

Leerlingen willen AI gebruiken om beter te leren, niet om het leren te omzeilen. Dat was een opvallende uitkomst. Ze wilden AI als hulpmiddel, niet als vervanger. Denk aan oefentoetsen, uitleg op maat en hulp bij moeilijke stof.

Een ander veel terugkerend idee was: AI als creatief gereedschap. Leerlingen wilden AI gebruiken voor presentaties, voor het maken van afbeeldingen bij projecten en voor schrijfoopdrachten. Niet om het werk over te nemen, maar om het leuker en beter te maken.

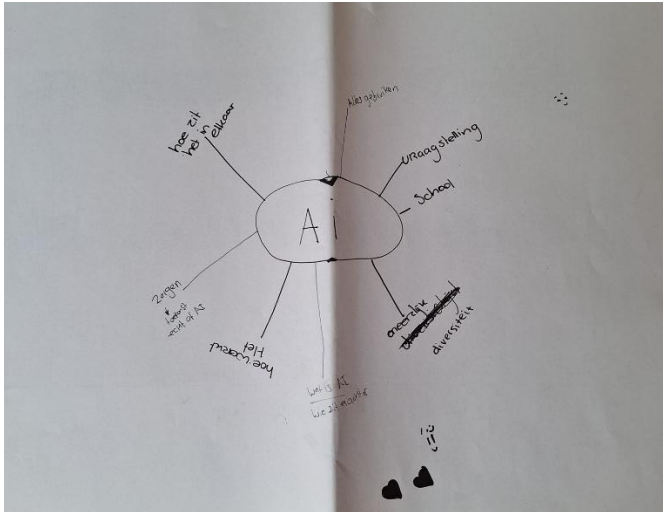
Er was ook een groep leerlingen die graag zou willen leren hoe AI werkt. Niet alleen gebruiken, maar ook begrijpen. Hoe maak je een AI? Wat zijn de regels? Waar moet je op letten? Die nieuwsgierigheid naar de achtergrond was opvallend aanwezig.

"Chatgpt is echt me bestfriend tijdens de les bijvoorbeeld als de docent iets zegt en ik snap het niet dan typ ik snel in Chatgpt van waar gaat dit over en dan boom easy."

- **Leerling 4 mavo**

Foto van de mindmapsessie (Mavo, klas 4)

Hieronder is een foto te zien van de mindmap die is gemaakt tijdens de gesprekken met leerlingen van klas 4 mavo. Leerlingen schreven spontaan woorden en thema's op rondom AI: van zorgen over privacy tot enthousiasme over creatieve toepassingen, van vragen over diversiteit tot de rol van AI op school. De mindmap geeft een ongefilterd beeld van wat er leeft bij deze groep.

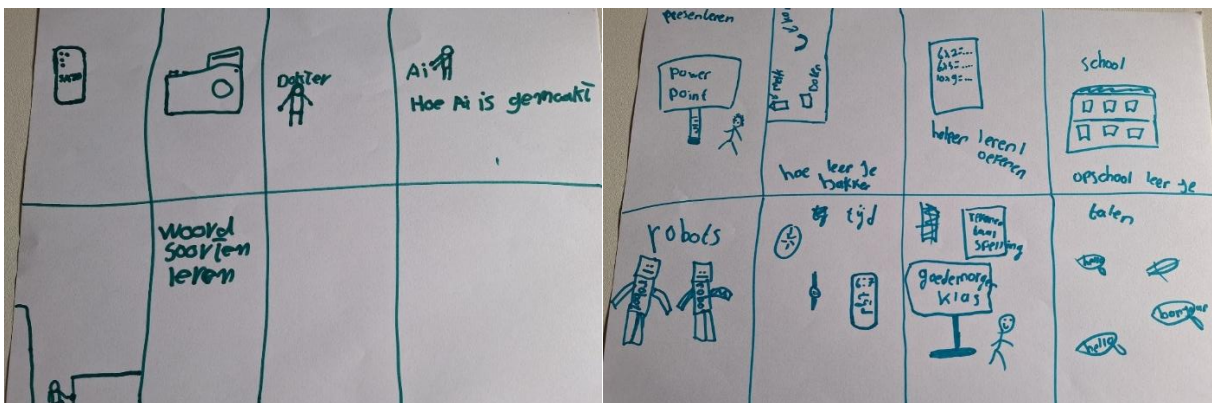
Mindmap gemaakt door leerlingen van klas 4 mavo tijdens de brainstormsessie over AI.

Foto's van de Crazy 8-sessies

Hieronder zijn foto's te zien van de Crazy 8-sessies met leerlingen van groep 8 en klas 1 vwo. In korte tijd zetten leerlingen acht ideeën op papier, veelal in tekening. De resultaten lieten een rijke mix zien van praktische wensen en creatieve dromen over de rol van AI op school. Enkele thema's kwamen in bijna alle groepen terug: hoe stel je goede vragen aan AI, is AI veilig, en gaat AI de wereld overnemen?

Groep 8

De leerlingen van groep 8 gingen enthousiast aan de slag. Ze tekenden en schreven ideeën over hoe zij AI zouden willen gebruiken: van liedjes maken tot leren rekenen, van games maken tot 'hoe weet je of wat AI zegt goed is'. Opvallend was dat ook zorgen over de toekomst zichtbaar werden, zoals 'kan AI je tracken' en 'AI zegt verkeerde dingen'.

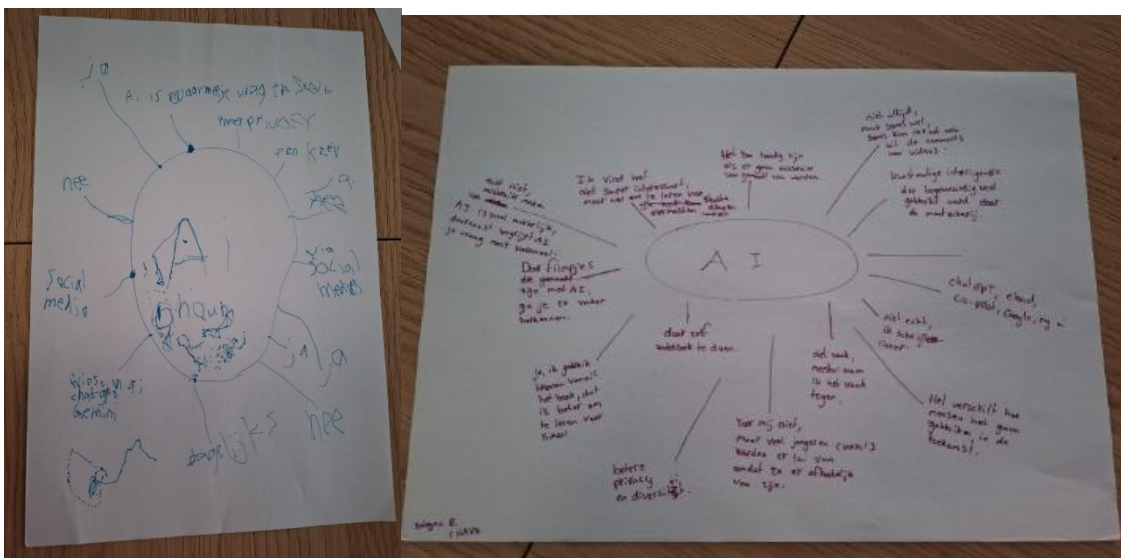
Klas 1 VWO

De eerstejaars vwo-leerlingen maakten hun Crazy 8-tekeningen met duidelijk meer onzekerheid voor hun eigen tekenkunst. Toch leverden ze na twee rondes een rijke selectie op: variërend van praktische vragen ('hoe gebruik je AI goed?', 'hoe kan je AI veilig gebruiken?') tot diepere zorgen ('gaat AI de wereld overnemen?', 'is de toekomst in gevaar door AI?'). Ook positieve ideeën kwamen naar voren, zoals AI-projectweken, samenvattingen maken en docenten die AI gebruiken om spellen te verzinnen.

Klas 1 Havo

Deze groep hecht sterk aan keuzevrijheid. Ze willen niet verplicht worden AI te gebruiken, maar willen wél begrijpen wat het is en hoe het werkt. Ze zijn kritischer dan gemiddeld en geven aan dat ze AI soms zelfs bewuster vermijden om beter te blijven nadenken.

Resultaten enquête

Na de gesprekken is een enquête uitgezet om de bevindingen te toetsen bij een grotere groep leerlingen. In totaal hebben 122 leerlingen de enquête ingevuld. Hieronder staan de resultaten per vraag beschreven.

Gebruik van AI op school

Aan leerlingen is gevraagd of ze wel eens AI hebben gebruikt voor school. De resultaten laten zien dat verreweg de meeste leerlingen dit doen, al is er een verschil in hoe vaak.

Antwoord	Aantal	Percentage
Ja, soms	65	53%
Ja, vaak	41	34%
Nee, nog nooit	10	8%
Ik weet niet wat AI is	5	4%
Overig	1	1%

Meer dan 85% van de leerlingen heeft AI wel eens gebruikt voor school. Dat is een opvallend hoog percentage. Slechts 8% zegt het nooit te hebben gedaan en 4% weet niet wat AI is. Die laatste groep is kleiner dan je misschien zou verwachten, maar vraagt wel aandacht.

Welke tools gebruiken leerlingen?

Leerlingen die AI gebruiken, doen dat bijna allemaal via Chatgpt. Copilot en Gemini worden ook gebruikt, maar op veel kleinere schaal.

Tool	Aantal leerlingen	Toelichting
Chatgpt	100	Veruit de meest gebruikte tool
Copilot	25	Tweede plek, ook via school (Microsoft)
Gemini	21	Googles AI tool
Claude	4	Minder bekend, maar aanwezig
Notion AI	4	Productiviteitsgereedschap
Ik gebruik geen AI	12	Niet-gebruikers

Chatgpt is dominant aanwezig. Dat is niet verrassend: het is de bekendste en meest besproken AI tool. Copilot scoort relatief hoog, waarschijnlijk omdat Microsoft-tools op veel scholen al aanwezig zijn. Dat biedt een kans: leerlingen die Copilot al kennen, kunnen daarmee makkelijker worden bereikt met uitleg en richtlijnen.

Waarvoor gebruiken leerlingen AI?

Leerlingen gebruiken AI voor een breed scala aan school gerelateerde taken. Meerdere antwoorden waren mogelijk.

Gebruik	Aantal leerlingen
Huiswerk, samenvattingen, antwoorden, hulp bij opdrachten	67
Creatieve dingen (plaatjes, verhalen, muziek)	62
Leren voor toetsen	59
Project of werkstuk	39
Niet van toepassing (geen AI)	12

Wat opvalt is dat hulp bij het leren voor toetsen een grote groep omvat. Leerlingen gebruiken AI dus niet alleen om werk uit handen te geven, maar ook actief om stof te leren. Dat nuanceert het beeld dat AI alleen maar "vals spelen of afkijken" mogelijk maakt.

Uitleg op school over AI

Een cruciale vraag was of leerlingen op school uitleg hebben gehad over AI. De resultaten zijn duidelijk: dat is op dit moment nog niet of nauwelijks het geval.

Antwoord	Aantal	Percentage
Nee, nog niet	61	47%
Weet ik niet meer	38	29%
Ja, kort besproken met een docent	20	16%
Ja, in een les of project	10	8%

Meer dan driekwart van de leerlingen heeft geen duidelijke uitleg gehad over AI op school, of weet het niet meer. Dat is een belangrijk gegeven. Leerlingen gebruiken AI volop, maar zijn er nauwelijks op voorbereid door school.

Weten leerlingen wat mag en wat niet?

Leerlingen zijn ook gevraagd of ze weten wat wel en niet mag als ze AI gebruiken voor school. De antwoorden zijn wisselend.

Antwoord	Aantal	Percentage
Ja, dat is duidelijk	67	55%
Een beetje, maar ik twijfel soms	30	25%
Nee, dat is niet duidelijk	13	11%
Ik gebruik geen AI voor schooltaken	12	10%

Meer dan de helft zegt dat het duidelijk is. Maar als je bedenkt dat de meeste leerlingen geen uitleg hebben gehad, roept dat de vraag op: waar halen ze die zekerheid dan vandaan? Mogelijk

baseren leerlingen zich op aannames, gezond verstand of wat ze van vrienden horen, in plaats van op duidelijke schoolregels.

Helpt AI leerlingen bij school?

Leerlingen beantwoordden een open vraag over of AI hen helpt bij school en waarom wel of niet. Een selectie van representatieve antwoorden:

"Soms wel, soms niet. Het geeft soms niet altijd het goede antwoord."

- **Vmbo-g/t, klas 1**

"Ja, ik gebruik het om stof uit te leggen als ik het niet snap. Mijn docent heeft het niet altijd tijd om het nog een keer uit te leggen."

- **VWO, klas 1**

"Het is wel handig maar je moet het niet voor alles gebruiken want dan leer je er niks van."

- **Vmbo-g/t, klas 3**

"Ja het helpt heel veel, ik gebruik het als ik vast zit."

- **Havo, klas 1**

Zorgen over AI

Leerlingen konden ook aangeven of ze zorgen hebben over AI. De meeste leerlingen zeggen geen grote zorgen te hebben, maar er zijn wel duidelijke thema's in de zorgen die worden gedeeld.

Thema's in de zorgen van leerlingen

- Privacy en gegevens: leerlingen zijn bang dat AI hun persoonlijke informatie opslaat of misbruikt.
- Afhankelijkheid: de zorg dat je te afhankelijk wordt van AI en zelf minder goed leert.
- Banen en de toekomst: dat AI straks banen overneemt en mensen overbodig worden.
- Milieu: een enkeling noemt dat AI veel energie verbruikt en slecht is voor het milieu.
- Nepnieuws en deepfakes: leerlingen signaleren dat AI ook voor foute dingen wordt gebruikt.

"Dat kinderen te afhankelijk worden van AI en zelf minder gaan kunnen."

- **Vmbo-g/t, klas 3**

"Ik maak me zorgen dat ik het soms te vaak doe. Ik maak me vaak zorgen om het onafhankelijk worden van AI."

- **VWO, klas 1**

Vaker AI willen gebruiken

Tot slot is gevraagd of leerlingen AI vaker zouden willen gebruiken op school. De uitkomsten laten zien dat de meeste leerlingen er open voor staan, maar dat ze dat wel voorwaardelijk stellen.

Antwoord	Aantal	Percentage
Misschien, als het goed wordt uitgelegd	42	34%
Ja, heel graag	39	32%
Weet ik niet	23	19%
Nee, liever niet	18	15%

Twee derde van de leerlingen staat positief of voorwaardelijk positief tegenover vaker AI gebruiken. Dat is een sterk signaal. Leerlingen zijn niet bang voor AI, maar ze willen wel weten wat ze ermee kunnen en hoe ze het goed kunnen gebruiken. Dat vraagt om goede uitleg en begeleiding.

Uitkomsten per niveau

De enquête is ingevuld door leerlingen van drie niveaus: vmbo-g/t (n=59), havo (n=25) en vwo (n=38). Hieronder worden de uitkomsten per niveau beschreven. Er zijn opvallende verschillen te zien in hoe vaak leerlingen AI gebruiken en hoe ze er tegenover staan.

Vmbo-g/t

Vmbo-g/t heeft met 59 leerlingen de grootste groep in dit onderzoek. Qua AI-gebruik valt op dat er een gelijke verdeling is tussen "soms" en "vaak": beide antwoorden zijn door 25 leerlingen gegeven. Dat betekent dat vmbo-leerlingen AI relatief intensief gebruiken.

Indicator	Vmbo-g/t (n=59)
Gebruikt AI soms	25 (42%)
Gebruikt AI vaak	25 (42%)
Nog nooit AI gebruikt	3 (5%)
Weet niet wat AI is	5 (8%)
Geen uitleg gehad op school	25 + weet niet meer: 42 (71%)
Wil AI vaker gebruiken (ja of misschien)	41 (69%)

Opvallend is dat 5 van de 59 vmbo-g/t leerlingen aangeeft niet te weten wat AI is. Dat is de enige groep waar dit voorkomt. Tegelijkertijd is de groep die AI vaak gebruikt relatief groot. Dit wijst op een tweedeling binnen het vmbo: een grote groep actieve gebruikers en een kleine groep die nog helemaal niet is aangehaakt.

Vmbo-leerlingen willen AI graag gebruiken voor hulp bij leren en voor creatieve opdrachten. Ze hechten minder waarde aan het begrijpen van hoe AI werkt dan vwo-leerlingen, maar willen wel duidelijke regels en uitleg over wat mag.

Dieper inzicht: wat zeggen vmbo-leerlingen in de gesprekken?

Uit de gesprekken met leerlingen van klas 4 vmbo-g/t (mavo) bleek dat zij AI al heel concreet in hun schoolleven hebben geïntegreerd. Ze gebruiken het voor alles: presentaties, samenvattingen, verslagen en zelfs antwoorden op toetsvragen. Opvallend is dat ze dit doen zonder dat het op school wordt besproken of begeleid.

Een opvallend detail: leerlingen wisten hoe ze AI-gegenereerde tekst konden vermommen. Ze gebruiken 'humanizers' of vragen aan AI om te schrijven 'op het niveau van een 15-jarige'. Dit laat zien dat ze zich ervan bewust zijn dat AI-gebruik soms niet welkom is, maar dat ze er toch gebruik van maken.

Een ander terugkerend thema was frustratie: AI begrijpt niet altijd wat een leerling bedoelt, geeft wisselende antwoorden op dezelfde vraag, of heeft een limiet aan het aantal vragen per dag. Leerlingen lossen dat creatief op: ze wisselen van account, gebruiken alternatieve tools of gaan over op 4G als de schoolwifi AI blokkeert.

Tegelijkertijd zijn er zorgen die verder gaan dan schoolprestaties. Leerlingen maken zich zorgen dat ze lui worden van AI, dat ze minder goed leren nadenken en dat ze dingen niet meer weten zonder AI. Eén leerling verwoordde het treffend: "Ik word er echt dommer van." Die zelfkritische houding is opmerkelijk voor een groep die AI tegelijkertijd intensief gebruikt.

"Soms vraag ik drie keer aan AI hetzelfde en krijg ik elke keer een ander antwoord. Dan ga ik over op Google."

- **Vmbo-g/t, klas 4**

Wat betreft toekomstperspectief: veel vmbo-leerlingen gaan door naar mbo. Ze noemen zelf de zorg dat ze op het mbo verslagen moeten schrijven, maar nauwelijks hebben geleerd hoe dat moet omdat AI het altijd voor hen deed. Dit is een concreet signaal dat de begeleiding rondom AI-gebruik urgenter is dan wellicht gedacht.

Havo

Havisten (n=25) gebruiken AI ook veel, maar iets vaker "soms" dan "vaak". Ze zijn wat terughoudender in hun enthousiasme maar staan er zeker niet negatief tegenover.

Indicator	Havo (n=25)
Gebruikt AI soms	13 (52%)
Gebruikt AI vaak	9 (36%)
Nog nooit AI gebruikt	3 (12%)
Geen uitleg gehad op school	Overgrote meerderheid
Wil AI vaker gebruiken (ja of misschien)	16 (64%)
Liever geen AI meer	3 (12%)

Havoleerlingen noemen relatief vaak dat ze AI willen gebruiken voor plannen, overzicht houden en hulp bij taal en spelling. Ze lijken AI vooral te zien als een hulpmiddel voor de dagelijkse organisatie van hun schoolwerk, naast de meer inhoudelijke toepassingen.

Dieper inzicht: wat zeggen havisten in de gesprekken?

Havisten laten een genuanceerder beeld zien dan vmbo-leerlingen. Ze gebruiken AI ook veel, maar leggen meer nadruk op het organisatorische gebruik: plannen, overzicht houden, hulp bij taal en spelling. Ze zijn minder geneigd AI blindelings te vertrouwen.

Interessant is dat een deel van de havoleerlingen uit klas 1 aangeeft op de basisschool al les te hebben gehad over AI. Tegelijkertijd geven ze aan dat ze AI zelf niet fijn vinden om te gebruiken en liever werken met pen en papier. Dit is een duidelijk ander profiel dan vmbo-leerlingen, maar dit kan ook hebben gelegen aan het selectief gesproken groepje gesproken leerlingen.

De havoleerlingen gaven ook aan bewust na te denken over het verschil tussen AI overnemen en AI als startpunt gebruiken. Ze merkten zelf op dat als je AI letterlijk overneemt je minder goed

onthoud en snapt, terwijl als je AI gebruikt als basis en zelf blijft aanpassen je al meer leert. Dit is een volwassen inzicht dat de school zou kunnen benutten.

"Ik snap niet waarom iedereen zo enthousiast is. Als je het letterlijk overneemt leer je er toch niets van?"

- **Havo, klas 1**

Zorgen van havoleerlingen richten zich met name op privacy: ze willen geen foto's van zichzelf delen met AI en zetten bewust geen persoonlijke informatie in AI-tools. Die voorzichtigheid is een sterk punt dat in AI-les verder kan worden versterkt.

VWO

Vwo-leerlingen (n=38) gebruiken AI iets minder intensief dan vmbo-leerlingen, maar zijn er wel kritischer over. Ze denken meer na over de betrouwbaarheid van AI en over de risico's ervan.

Indicator	VWO (n=38)
Gebruikt AI soms	26 (68%)
Gebruikt AI vaak	7 (18%)
Nog nooit AI gebruikt	4 (11%)
Geen uitleg gehad op school	Grote meerderheid
Wil meer leren over hoe AI werkt	Relatief hoog
Wil AI vaker gebruiken (misschien)	15 (39%)

Vwo-leerlingen scoren hoger op de wens om meer te leren over hoe AI werkt. Ze zijn nieuwsgieriger naar de achtergrond en willen begrijpen wat er achter de schermen gebeurt. Tegelijkertijd is er in deze groep een groter percentage dat "misschien" zegt: ze stellen meer voorwaarden aan extra gebruik.

"Een beetje, omdat je eigenlijk zelf heel goed moet opletten of de informatie juist is, en als er nepnieuws op internet wordt geplaatst, kan AI dat geloven, dus ik vind dat dat niet moet."

- **VWO, klas 1**

Dieper inzicht: wat zeggen vwo-leerlingen in de gesprekken?

Vwo-leerlingen zijn de meest kritische groep in dit onderzoek. Ze gebruiken AI minder intensief dan vmbo-leerlingen, maar denken er dieper over na. In klas 1 vwo is tijdens de Crazy 8-sessie een indrukwekkende breedte aan ideeën opgetekend, die laat zien hoe complex hun beeld van AI al is.

Uit het gesprek met klas 5 vwo bleek dat zij AI ook daadwerkelijk hebben ingezet in de les met een agent in Copilot en Gemini. Ze waardeerden de mogelijkheid om op eigen tempo te leren en vragen te krijgen op hun eigen niveau. Ze vroegen de docent zelfs om dit voor alle stof te doen. Dat enthousiasme is veelbelovend.

Tegelijkertijd zijn vwo-leerlingen de groep die het vaakst vragen stelt over de werking van AI: wie maakt het, hoe komt een antwoord tot stand, waarom maakt AI fouten? Ze willen niet alleen AI gebruiken, maar het ook begrijpen. Die nieuwsgierigheid biedt een uitstekend aanknopingspunt voor verdieping.

"Ik vind het eigenlijk niet eerlijk dat AI van internet pakt wat niet geverifieerd is. Als het nepnieuws als feit behandelt, dan klopt het antwoord niet."

- **VWO, klas 3**

Een opvallend thema in de Crazy 8-sessies met vwo-leerlingen was de toekomst. Ze vroegen zich af: moet je nog naar school later? Gaat AI banen overnemen? Is de toekomst in gevaar? Die vragen vragen om eerlijke en open gesprekken in de klas, niet alleen om regels over het gebruik van AI.

Uitkomsten per leerjaar

De enquête is ingevuld door leerlingen uit vier leerjaren: klas 1 (n=57), klas 3 (n=27), klas 4 (n=29) en klas 5 (n=9). Hieronder staan de opvallendste uitkomsten per leerjaar.

Klas 1 (n=57)

De eerstejaars leerlingen zijn de grootste groep en laten een interessant beeld zien. Ze gebruiken AI al volop, maar zijn er nog weinig over geïnformeerd op school.

Indicator	Klas 1 (n=57)
Gebruikt AI soms	38 (67%)
Gebruikt AI vaak	12 (21%)
Nog nooit AI gebruikt	6 (11%)
Weet niet wat AI is	1 (2%)

Bijna 90% van de brugklassers heeft AI al gebruikt. Dat is een hoog percentage voor leerlingen die pas net op de middelbare school zitten. Ze komen dus al met stevige AI-kennis en ervaring de school in, alleen is dan de vraag of zij wel de juiste kennis en ervaring hebben om AI op een goede en bewuste manier te gebruiken.

Eerstejaars zijn over het algemeen enthousiast, maar hebben ook de meeste vragen. Ze weten niet altijd wat wel en niet mag en hebben behoefte aan duidelijkheid. Een groot deel wil AI vaker gebruiken, maar wel met goede uitleg.

Klas 3 (n=27)

Derdeklassers zijn iets meer gevorderd en gebruiken AI vaker dan eerstejaars. Ze hebben er ook meer ervaring mee opgebouwd.

Indicator	Klas 3 (n=27)
Gebruikt AI soms	10 (37%)
Gebruikt AI vaak	14 (52%)
Weet niet wat AI is	3 (11%)

Opvallend is dat in klas 3 niemand zegt AI nog nooit te hebben gebruikt, maar er zijn wel 3 leerlingen die aangeven niet te weten wat AI is. Dit is een eigenaardige combinatie die erop kan wijzen dat deze leerlingen AI wel kennen en gebruiken, maar het niet als zodanig herkennen of benoemen.

Klas 4 (n=29)

Vierdeklassers laten een gevarieerd beeld zien. Ze gebruiken AI veel, maar zijn er ook meer genuanceerd over dan jongere leerlingen.

Indicator	Klas 4 (n=29)
Gebruikt AI soms	14 (48%)
Gebruikt AI vaak	10 (34%)
Nog nooit AI gebruikt	3 (10%)
Weet niet wat AI is	2 (7%)

In klas 4 zijn de zorgen over AI iets concreter dan in lagere klassen. Leerlingen noemen vaker thema's als privacy, banen en afhankelijkheid. Ze hebben kennelijk al meer nagedacht over de bredere implicaties van AI.

Klas 5 (n=9)

Klas 5 is de kleinste groep in dit onderzoek. Toch zijn de uitkomsten interessant: in klas 5 is het percentage frequente gebruikers het hoogst.

Indicator	Klas 5 (n=9)
Gebruikt AI soms	3 (33%)
Gebruikt AI vaak	5 (56%)
Nog nooit AI gebruikt	1 (11%)

Vijfdeklassers gebruiken AI het vaakst van alle groepen. Dat is logisch: ze hebben meer schoolwerk, meer complexe opdrachten en zijn ouder. Ze staan er ook het meest genuanceerd tegenover en noemen vaker dat je kritisch moet blijven op wat AI zegt.

Diepere analyse per leerjaar: wat de gesprekken en brainstorms toevoegen

De enquêtedata geven een kwantitatief beeld per leerjaar, maar de gesprekken en brainstormsessies vullen dat beeld aan met nuances die de cijfers niet laten zien.

Klas 1 is de groep die het meeste enthousiasme toont en tegelijkertijd de meeste vragen heeft. Ze komen de middelbare school in met meer AI-kennis dan verwacht geleerd via social media, oudere broers of zussen of soms via hun basisschoolleraars. Maar die kennis is ongelijkmatig verdeeld: sommige eerstejaars weten al veel, anderen zijn nog nooit bewust met AI in aanraking geweest.

"AI begrijpt mijn vraag niet altijd. Maar als ik zeg dat ik 12 jaar oud ben, geeft hij veel beter antwoord."

- VWO, klas 1

Klas 3 leerlingen zijn de groep met de meeste praktijkervaring. Ze gebruiken AI al langer en hebben een duidelijker beeld van wat werkt en wat niet. Opvallend is dat drie leerlingen in klas 3 zeggen niet te weten wat AI is, terwijl ze het wel gebruiken. Dit suggereert dat ze AI-tools kennen en inzetten zonder het als 'AI' te benoemen een interessante blinde vlek die aandacht verdient.

Klas 4 leerlingen denken het meest concreet na over de bredere impact van AI. Ze noemen vaker thema's als privacy, banen en afhankelijkheid. Dat past bij hun leeftijd en het feit dat ze steeds meer met complexe schooltaken te maken krijgen, zoals profielwerkstukken en praktijkopdrachten. Ze merken zelf dat ze AI inmiddels moeilijk kunnen missen voor dit soort werk.

"Ik heb nog nooit een echt verslag zelf geschreven. Mijn moeder doet het of chat doet het."

- **Vmbo-g/t, klas 4**

Klas 5 is de kleinste groep maar laat de meest volwassen omgang met AI zien. Ze gebruiken het het vaakst van alle groepen en zijn het meest genuanceerd in hun oordeel. Tegelijkertijd benadrukken ze dat je kritisch moet blijven op wat AI zegt. Dat ze in een les AI actief hebben ingezet als leeragent laat zien dat gerichte AI-inzet in de les voor deze groep heel goed werkt.

Verschillen per niveau en leerjaar

Nu de uitkomsten per niveau en leerjaar bekend zijn, is het interessant om te kijken naar de verschillen. Waar lopen de groepen uiteen en wat hebben ze gemeen?

Gebruik: vmbo gebruikt AI frequenter

Vmbo-g/t leerlingen gebruiken AI relatief vaker dan vwo-leerlingen. Van de vmbo-leerlingen gebruikt 42% AI "vaak", tegenover 18% bij vwo. Dat is een opvallend verschil. Havo zit hier tussenin met 36%.

Een mogelijke verklaring is dat vmbo-leerlingen AI meer gebruiken als hulpmiddel om taken af te ronden, terwijl vwo-leerlingen vaker zelf nadenken over de stof voordat ze AI raadplegen. Dat past bij het bredere patroon dat vwo-leerlingen kritischer zijn over de betrouwbaarheid van AI-antwoorden.

Leerjaar: gebruik neemt toe naarmate leerlingen ouder worden

Er is een duidelijke trend: hoe hoger het leerjaar, hoe vaker AI wordt gebruikt. In klas 1 gebruikt 21% AI "vaak", in klas 3 is dat 52% en in klas 5 zelfs 56%. Dat is een logisch patroon: naarmate leerlingen meer schoolwerk krijgen en meer complexe taken moeten uitvoeren, ontdekken ze dat AI daarbij kan helpen.

Kritisch denken groeit mee

Naarmate leerlingen ouder en hoger in niveau zijn, wordt hun kijk op AI genuanceerder. Jongere en lager-niveau leerlingen gebruiken AI enthousiast maar denken er minder over na. Oudere en hoger-niveau leerlingen stellen meer vragen, noemen vaker zorgen over betrouwbaarheid en afhankelijkheid, en willen meer weten over hoe AI werkt.

Uitleg: overal een gemis

Een opvallende gelijkensis tussen alle groepen is dat niemand echt goed is voorbereid op school. Of je nu in klas 1 zit of klas 5, op vmbo of vwo: de meeste leerlingen zeggen dat ze geen duidelijke uitleg hebben gehad over AI op school. Dat is een breed gedeeld gemis dat vraagt om actie.

Wensen: verschillen in vorm, overeenkomsten in inhoud

Wat leerlingen willen leren over AI verschilt wat betreft de vorm: vmbo-leerlingen willen liever leren via apps en op eigen tempo, terwijl vwo-leerlingen meer open staan voor projecten en verdieping. Maar in inhoud zijn de wensen vergelijkbaar: slim en eerlijk gebruiken, de risico's kennen en begrijpen wanneer AI handig is.

Vershil	Vmbo-g/t	Havo	VWO
AI gebruik (vaak)	42%	36%	18%
Wil meer leren (hoe AI werkt)	Minder sterk	Gemiddeld	Sterker aanwezig
Zorgen over AI	Privacy, banen	Banen, afhankelijkheid	Betrouwbaarheid, afhankelijkheid
Voorkeur voor leeromgeving	App, eigen tempo	Mix	Projecten, verdieping

Wil AI vaker (ja + misschien)	69%	64%	63%
-------------------------------	-----	-----	-----

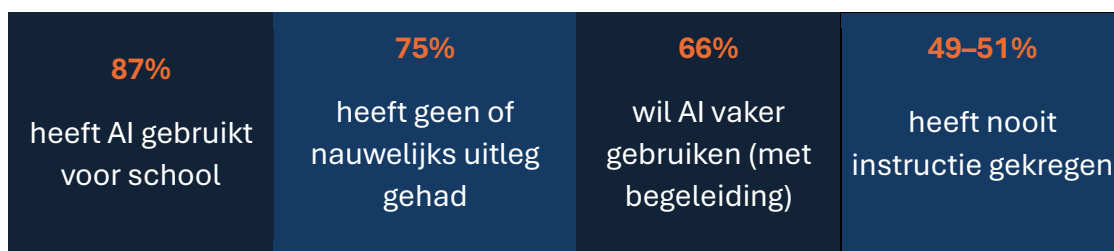
Belangrijkste uitkomsten geclusterd

De uitkomsten van de gesprekken, de mindmap, de crazy 8 en de enquête laten zich samenvatten in een aantal duidelijke clusters. Hieronder staan de vijf grootste thema's beschreven.

Cluster 1: Leerlingen gebruiken AI al, school weet het niet altijd

De grootste uitkomst van dit onderzoek is ook meteen de meest urgente: meer dan 85% van de leerlingen heeft AI al gebruikt voor school, maar driekwart heeft daarvoor geen uitleg of begeleiding ontvangen van school. Er is een grote kloof tussen wat leerlingen doen en wat school weet of bespreekt.

Dit is geen verwijt aan leerlingen. Ze pakken op wat beschikbaar is en wat handig is. Maar het vraagt wel om actie van school: niet om AI te verbieden, maar om de begeleiding te bieden die leerlingen nodig hebben om het goed te gebruiken.

Leerlingen gebruiken AI dagelijks of wekelijks, voor uiteenlopende doeleinden:

- Hulp bij huiswerk en het begrijpen van lesstof (71%)
- Onderzoek en projecten (40%)
- Taalondersteuning, zoals verbeteren van teksten (38%)
- Creatieve opdrachten, zoals schrijven en ideeën genereren (26%)

De meest gebruikte tools zijn Chatgpt en vergelijkbare taalmodellen. Leerlingen gebruiken AI thuis, maar ook steeds vaker tijdens lessen en schoolopdrachten. Het gebruik is breed verspreid over niveaus en leerjaren, al zijn er wel verschillen in de intensiteit en het doel van gebruik.

Want een van de meest opvallende bevindingen is de kloof tussen gebruik en begeleiding. Terwijl de meerderheid van de leerlingen AI al actief inzet, heeft een grote groep nooit enige vorm van instructie of uitleg ontvangen:

- 51% (enquête 2025) heeft nog nooit uitleg over AI op school ontvangen
- 49% (enquête 2026) geeft aan nooit instructie te hebben gehad
- Leerlingen geven aan dat regels rondom AI-gebruik bij toetsen en opdrachten onduidelijk zijn
- Er zijn grote verschillen per school en per docent in wat wel en niet is toegestaan

Deze onduidelijkheid veroorzaakt onzekerheid bij leerlingen. Sommigen mijden AI uit voorzichtigheid, anderen gebruiken het zonder grenzen. Beiden vormen risico's voor de onderwijskwaliteit en kansengelijkheid.

Cluster 2: Leerlingen willen AI gebruiken om te leren, niet om te ontwijken

Uit zowel de gesprekken als de enquête komt naar voren dat leerlingen AI vooral zien als een hulpmiddel. Ze willen het gebruiken om stof te begrijpen, te oefenen voor toetsen en hulp te

krijgen als ze ergens niet uitkomen. De angst dat leerlingen AI alleen gebruiken om werk te omzeilen, wordt door dit onderzoek genuanceerd.

Dat wil niet zeggen dat het nooit mis gaat. Maar de houding van de meeste leerlingen is constructief. Ze beseffen dat je er niks van leert als AI al het werk doet. Die houding is een goed aanknopingspunt voor begeleiding.

Cluster 3: Er is behoefte aan duidelijkheid over regels

Meer dan de helft van de leerlingen zegt te weten wat wel en niet mag. Maar als je weet dat de meeste leerlingen nauwelijks uitleg hebben gekregen, is die zekerheid waarschijnlijk niet goed gefundeerd. Een kwart twijfelt en ruim 10% zegt het niet te weten.

Leerlingen willen duidelijke regels. Niet als straf, maar als houvast. Ze willen weten: wat mag ik wel, wat mag ik niet en waarom? Die duidelijkheid helpt hen om bewuste keuzes te maken.

Cluster 4: Zorgen zijn aanwezig maar niet overweldigend

De meeste leerlingen zeggen geen grote zorgen te hebben over AI. Maar er zijn wel duidelijke thema's die terugkomen: privacy, afhankelijkheid, de invloed op banen en de betrouwbaarheid van informatie. Die zorgen zijn reëel en verdienen serieuze aandacht in de les.

Het feit dat leerlingen deze zorgen zelf benoemen zonder dat ze werden gestuurd, laat zien dat er een kritische houding aanwezig is. Die kritische houding is waardevol en moet worden gevoed, niet onderdrukt.

Cluster 5: Leerlingen willen leren, op hun eigen manier

Meer dan de helft van de leerlingen geeft aan niets te willen leren over AI, of weet het niet. Maar van de leerlingen die wel iets willen leren, is de wens duidelijk: leer me hoe ik AI slim en eerlijk kan gebruiken en wat de risico's zijn. Slechts een kleine groep wil dieper gaan en begrijpen hoe AI technisch werkt.

Wat daarin wel moet worden meegenomen is een terugkerend patroon in de gesprekken en brainstormsessies namelijk de discrepantie tussen de kennis die leerlingen denken te hebben en hun daadwerkelijke kennis:

Leerlingen geven aan "alles al te weten" over sociale media en AI. Bij doorvragen blijkt dat kennis over algoritmes, digitale voetafdruk, privacy-risico's en AI-bias vaak beperkt of onjuist is.

- Leerlingen overschatten hun eigen kennis over AI en digitale vaardigheden
- Kritisch beoordelen van AI-output is een zwak punt: output wordt regelmatig overgenomen zonder controle
- Begrip van ethische aspecten (privacy, auteursrecht, bias) is bij de meeste leerlingen beperkt
- Er zijn grote niveauverschillen: zowel tussen leerjaren als binnen klassen

Dit heeft directe gevolgen voor het leerproces. Wanneer leerlingen AI-output klakkeloos overnemen zonder de inhoud te begrijpen, wordt het leerrendement ondermijnd. Begeleiding moet daarom niet alleen gaan over 'hoe gebruik je AI', maar ook over 'wanneer en waarom'.

Leerlingen zijn niet per definitie ongemotiveerd om meer te leren over AI de motivatie is echter sterk afhankelijk van de vorm en de relevantie:

- Praktische toepassingen verhogen de motivatie: hulp bij leren, creatieve opdrachten, eigen projecten
- Abstracte of toekomstgerichte onderwerpen (arbeidsmarkt, maatschappelijke impact) spreken minder aan
- 34,7% wil AI vaker gebruiken op school; 30,6% wil dat alleen als er goede uitleg bij is
- Leerlingen willen zelf kunnen kiezen: geen verplichte trajecten, maar toegankelijk aanbod
- Een projectweek over AI wordt breed afgewezen als niet motiverend en te langdurig

Wat betreft de leeromgeving: een app op eigen tempo scoort het hoogst, gevolgd door lessen en projecten. Dat geeft richting voor de vorm waarin AI-educatie kan worden aangeboden.

Wat wil je leren?	Aantal leerlingen
Hoe ik het slim en eerlijk kan gebruiken	34
Wat de voordelen en risico's zijn	25
Hoe ik zelf AI kan maken of trainen	19
Wat AI is en hoe het werkt	10
Niets	54

Hoe wil je leren?	Aantal leerlingen
Op eigen tempo via een website of app	36
Via lessen	35
Via projecten	25
Via workshops	24
Via gastlessen	18
In een keuzevak	15

Aanbevelingen

Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek worden de volgende aanbevelingen gedaan voor de scholen van CVO Rotterdam e.o. De aanbevelingen zijn gerangschikt van meest urgent naar meer lange termijn.

Aanbeveling 1: Begin met een gesprek, niet met een verbod

De meeste leerlingen gebruiken AI al. Een verbod werkt dus niet en zorgt er alleen maar voor dat het gebruik ondergronds gaat. Begin in plaats daarvan met een open gesprek in de klas over AI: wat is het, hoe gebruik je het en wat zijn de regels? Dat gesprek geeft leerlingen houvast en laat zien dat school het onderwerp serieus neemt.

Een goed startpunt is om leerlingen te vragen wat zij al weten en gebruiken. Dat geeft docenten inzicht en maakt leerlingen betrokken. Het gesprek hoeft niet lang te zijn: ook een kort gesprek van tien minuten heeft waarde.

Aanbeveling 2: Maak duidelijke, begrijpelijke regels

Leerlingen willen weten wat wel en niet mag. Maak schoolbreed duidelijke afspraken over het gebruik van AI en communiceer die op een manier die leerlingen begrijpen. Geen juridische tekst, maar een heldere lijst: dit mag, dit mag niet, en dit is waarom.

Betrek leerlingen bij het opstellen van die regels. Leerlingen die mee hebben gedacht, begrijpen de regels beter en houden ze beter in de gaten. Dat geldt zeker voor oudere leerlingen.

Aanbeveling 3: Geef structureel uitleg over slim en eerlijk AI-gebruik

Driekwart van de leerlingen heeft nog geen goede uitleg gehad. Dat is een probleem, want leerlingen gebruiken AI op basis van aannames en wat ze van vrienden horen. Zorg voor structurele uitleg over hoe je AI slim en eerlijk kunt gebruiken.

Die uitleg hoeft niet als apart vak te worden gegeven. Het kan worden verweven in bestaande vakken: bij techniek, Nederlands, maatschappijleer of bij het mentoruur. Een workshop of gastles kan ook een goede manier zijn om het op te starten.

Aanbeveling 4: Zet in op zelfstandig en kritisch gebruik

Leerlingen geven zelf aan dat ze AI willen gebruiken om te leren, niet om het leren te omzeilen. Bouw daarop voort door leerlingen te leren hoe ze AI kunnen inzetten als leergereedschap. Denk aan: AI gebruiken om vragen te stellen over stof die je nog niet snapt, oefentoetsen genereren, of feedback vragen op je eigen tekst.

Leer leerlingen ook om kritisch te blijven: AI maakt fouten, AI verzint soms dingen en AI neemt de beslissing uiteindelijk nooit over van jou. Die kritische houding is een vaardigheid die voor het hele leven nuttig is.

Aanbeveling 5: Sluit aan bij de bestaande digitale omgeving

Veel scholen werken al met Microsoft 365, en dus met Copilot. Dat biedt een kans: leerlingen kennen Copilot al en kunnen daarmee worden bereikt. Bouw op wat er al is en maak Copilot een bewust onderdeel van de les, in plaats van iets wat leerlingen stiekem gebruiken naast het schoolwerk of een minder veilige tool als Chatgpt gaan gebruiken.

Aanbeveling 6: Geef aandacht aan de leerlingen die achterblijven

Er is een kleine maar zichtbare groep leerlingen die AI niet kent of er nooit mee heeft gewerkt. Die groep dreigt steeds verder achterop te raken als school niets doet. Zorg voor basiskennis voor alle leerlingen, zodat niemand buiten de boot valt.

Aanbeveling 7: Maak de leeromgeving passend

Leerlingen leren het liefst op eigen tempo via een app of website, gevolgd door lessen en projecten. Zorg dat de manier waarop AI-educatie wordt aangeboden aansluit bij deze voorkeuren. Een combinatie van zelfstandig leren en klassikale verdieping is waarschijnlijk het meest effectief.

Conclusie

Het onderzoek toont aan dat AI al diep verankerd is in het dagelijks leerproces van CVO-leerlingen. De combinatie van enquêtes, gesprekken en brainstormsessies heeft een consistent beeld opgeleverd: leerlingen van CVO Rotterdam zijn al actief bezig met AI voor huiswerk, creatieve opdrachten en om te leren voor toetsen. Ze doen dat grotendeels op eigen initiatief, zonder begeleiding van school.

De kloof tussen gebruik en begeleiding is op dit moment echter te groot. Zonder gerichte ondersteuning lopen leerlingen het risico AI onkritisch, onethisch of op een manier te gebruiken die hun leerproces ondermijnt. Dat is geen reden voor paniek, maar wel voor actie. Leerlingen zijn namelijk open en eerlijk over hun gebruik: ze willen AI graag inzetten als hulpmiddel, maar ze hebben daarvoor begeleiding nodig. Ze willen weten wat mag en wat niet, hoe ze AI slim kunnen gebruiken en ze willen dat de school het onderwerp serieus neemt.

Kernbevinding: Leerlingen gebruiken AI volop maar zonder de kennis, begeleiding en kritische vaardigheden om dit verantwoord te doen. Hier ligt de kans voor CVO.

Hierin ligt een duidelijke rol voor de school: niet als controleur die AI verbiedt, maar als begeleider die leerlingen helpt om goede keuzes te maken. Daarbij is maatwerk essentieel, want er zijn duidelijke verschillen tussen groepen:

- Vmbo-leerlingen gebruiken AI frequenter.
- Vwo-leerlingen zijn kritischer en willen meer begrijpen.
- Jongere leerlingen zijn enthousiaster maar minder kritisch.
- Oudere leerlingen zijn bedachtzamer.

Tegelijkertijd is de overeenkomst groot: in alle groepen is de behoefte aan goede uitleg aanwezig en wil een meerderheid AI vaker gebruiken, mits dat goed wordt begeleid. Leerlingen staan open voor deze ondersteuning, zolang deze praktisch van aard is, niet verplichtend of langdurig, en de leerling de regie over het eigen leerproces laat. Deze bevindingen bieden een solide basis voor de gerichte interventies die CVO nu kan gaan zetten.

"AI moet niet de wereld overnemen, maar is bedoeld om te helpen."

- **Havo leerling, klas 1**

Die zin van een eerstejaars havist vat het goed samen. Leerlingen snappen het principe al. Het is aan school om ze te helpen dat principe in praktijk te brengen.